IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINI TAYYORLASH TIZIMIDA OLIMPIYA BILIMLARINING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Almurodova Rohatoy Musurmon qizi

O'zbekiston Respublikasi Jamoat Xavfsizligi Universiteti
Jismoniy tayyorgarlik va sport kafedrasi o'qituvchisi
doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20613115

Annotatsiya. Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarini tayyorlash tizimida Olimpiya bilimlarining ilmiy-pedagogik asoslari yoritilgan. Olimpiya ta'limining mazmuni, uning sport pedagogikasidagi o'rni hamda mutaxassislarning kasbiy va ma'naviy shakllanishiga ta'siri tahlil qilingan. Maqolada Olimpiya g'oyalarining tarbiyaviy ahamiyati, sport etikasi, halollik va insonparvarlik tamoyillarini shakllantirishdagi roli ochib berilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali Olimpiya bilimlarini o'qitish samaradorligini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Olimpiya bilimlari, jismoniy tarbiya, sport mutaxassislari, sport pedagogikasi, Olimpiya g'oyasi, tarbiya tizimi, sport etikasi, insonparvarlik, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta'lim metodlari.

Annotation. This article discusses the scientific and pedagogical foundations of Olympic education in the system of training specialists in physical education and sports. The content of Olympic education, its place in sports pedagogy, and its impact on the professional and moral formation of specialists are analyzed. The article reveals the educational significance of the Olympic ideas, their role in the formation of sports ethics, principles of honesty and humanity. It also considers issues of increasing the effectiveness of teaching Olympic knowledge through modern pedagogical approaches.

Keywords: Olympic knowledge, physical education, sports professionals, sports pedagogy, Olympic idea, educational system, sports ethics, humanism, professional competence, innovative educational methods.

Аннотация. В статье рассматриваются научно-педагогические основы олимпийского образования в системе подготовки специалистов по физической культуре и спорту. Анализируется содержание олимпийского образования, его место в спортивной педагогике и влияние на профессиональное и духовное становлениеКлючевые слова: олимпийское образование, физическое воспитание, спортивные специалисты, спортивная педагогика, олимпийская идея, система образования, спортивная этика, гуманизм, профессиональная компетентность, инновационные методы обучения.использованием современных педагогических подходов.

Ключевые слова: олимпийское образование, физическое воспитание, спортивные специалисты, спортивная педагогика, олимпийская идея, система образования, спортивная этика, гуманизм, профессиональная компетентность, инновационные методы обучения.

Jismoniy tarbiya va sport tizimi bugungi kunda nafaqat jismoniy kuch va sport natijalarini oshirishga qaratilgan soha, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi murakkab pedagogik tizim sifatida qaralmoqda. Ushbu tizimda mutaxassislarni tayyorlash jarayoni alohida ahamiyatga ega bo'lib, ularning kasbiy bilimlari bilan bir qatorda ma'naviy-axloqiy dunyoqarashi ham shakllantirilishi zarur. Shu nuqtai nazardan Olimpiya bilimlari sport ta'limi tizimining ajralmas ilmiy-pedagogik asoslaridan biri hisoblanadi.

Olimpiya g‘oyasi insoniyat tarixida sportni faqat musobaqa vositasi sifatida emas, balki tinchlik, do‘stlik, tenglik va insonparvarlikni targ‘ib etuvchi global harakat sifatida shakllantirgan. Bu g‘oya sportni jamiyatning muhim tarbiyaviy vositasiga aylantirib, uni shaxs kamolotining muhim omiliga aylantirdi. Shu sababli bo‘lajak jismoniy tarbiya va sport mutaxassislari Olimpiya qadriyatlarini chuqur anglamasdan turib, zamonaviy talablarga javob bera olmaydi.

Bugungi globallashuv jarayonida sport xalqaro muloqot, madaniy almashinuv va ijtimoiy integratsiyaning muhim vositasiga aylanmoqda. Bunday sharoitda Olimpiya bilimlari mutaxassislarning dunyoqarashini kengaytirish, ularni kasbiy va axloqiy jihatdan shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bois jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarini tayyorlash tizimida Olimpiya bilimlarining ilmiy-pedagogik asoslarini o‘rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarini tayyorlash tizimida Olimpiya bilimlari nafaqat nazariy axborotlar majmuasi, balki shaxsning kasbiy, ma’naviy va pedagogik shakllanishini ta’minlovchi yaxlit ilmiy-pedagogik tizim sifatida qaraladi. Ushbu bilimlar sport mutaxassisining dunyoqarashini kengaytiradi, uni sportni faqat natija emas, balki tarbiya, madaniyat va insonparvarlik vositasi sifatida tushunishga yo‘naltiradi.

Ilmiy jihatdan Olimpiya ta’limi sport pedagogikasining integrativ yo‘nalishi bo‘lib, u jismoniy tarbiya, psixologiya, sotsiologiya va pedagogikaning o‘zaro kesishgan nuqtasida shakllanadi. Bu tizimda asosiy e’tibor sportchining jismoniy imkoniyatlarini rivojlantirish bilan bir qatorda uning shaxsiy qadriyatlari, axloqiy me’yorlari va ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishga qaratiladi. Shu jihatdan Olimpiya bilimlari mutaxassisni faqat trener emas, balki tarbiyachi va ma’naviy yetakchi sifatida ham shakllantiradi.

Olimpiya g‘oyasining markazida “Citius, Altius, Fortius – Communiter” (tezroq, balandroq, kuchliroq – birgalikda) tamoyili yotadi. Bu tamoyil sportda individual yutuqdan ko‘ra jamoaviylik, hamkorlik va insoniy qadriyatlarni ustun qo‘yadi. Shu sababli bo‘lajak sport mutaxassislari ushbu g‘oyani chuqur anglab, uni o‘z pedagogik faoliyatida amaliy tatbiq etishi zarur.

Pedagogik nuqtai nazardan Olimpiya bilimlari ta’lim jarayonida bir nechta muhim vazifalarni bajaradi. Birinchidan, talabalarni Olimpiya harakatining tarixi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy tendensiyalari bilan tanishtiradi. Ikkinchidan, sport faoliyatida axloqiy me’yorlarga rioya qilish, halollik va fair play tamoyillarini shakllantiradi. Uchinchidan, sportni sog‘lom turmush tarzi va ijtimoiy tarbiya vositasi sifatida tushunishga o‘rgatadi.

Zamonaviy ta’lim jarayonida Olimpiya bilimlarini o‘zlashtirish faqat ma’ruza shaklida emas, balki interaktiv va innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida amalga oshirilmoqda. Muammoli o‘qitish, keys-stadi, loyiha asosida ta’lim, multimedia vositalari va virtual platformalar orqali talabalar Olimpiya qadriyatlarini chuqurroq anglab yetadilar. Bu esa nazariy bilimni amaliy kompetensiyaga aylantirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, Olimpiya ta’limi sport mutaxassislarida global fikrlashni rivojlantiradi. Bugungi kunda sport xalqaro muloqot va madaniyatlararo integratsiyaning muhim vositasiga aylanganligi sababli, mutaxassislar turli millat va madaniyat vakillari bilan ishlash

ko‘nikmalariga ega bo‘lishi lozim. Olimpiya qadriyatlari esa aynan shu jarayonda universal axloqiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Olimpiya bilimlarining yana bir muhim jihati shundaki, u sportchining psixologik barqarorligini shakllantirishga yordam beradi. Musobaqa jarayonida stress, bosim va raqobat muhitini yengish uchun sportchi faqat jismoniy emas, balki ruhiy jihatdan ham tayyor bo‘lishi kerak. Olimpiya g‘oyasi esa sportchini g‘alaba va mag‘lubiyatni birdek qabul qilish, hurmat va bag‘rikenglikni saqlashga o‘rgatadi.

Shuningdek, milliy sport tizimida Olimpiya bilimlarini joriy etish xalqaro sport standartlariga moslashuvni ta’minlaydi. Bu esa O‘zbekiston sport mutaxassislarining global maydonda raqobatbardoshligini oshiradi va ularni xalqaro hamkorlikka tayyorlaydi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar bilan Olimpiya g‘oyalarini uyg‘unlashtirish zamonaviy sport pedagogikasining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, Olimpiya bilimlari sport mutaxassislarini tayyorlash tizimida faqat nazariy fan emas, balki shaxsni shakllantiruvchi kuchli pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. U sportni insonparvarlik, ma’naviyat va global hamkorlik maydoniga aylantiradi hamda mutaxassisning kasbiy kompetensiyasini yangi bosqichga olib chiqadi.

Xulosa qilib aytganda, jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarini tayyorlash tizimida Olimpiya bilimlari shunchaki nazariy fan yoki qo‘shimcha o‘quv materiali emas, balki butun kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning ma’naviy va metodologik tayanchi sifatida namoyon bo‘ladi. U sport mutaxassisining dunyoqarashini kengaytiradi, uning faoliyatini faqat natija va rekordlar bilan emas, balki insoniy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va tarbiyaviy maqsadlar bilan uyg‘unlashtiradi.Olimpiya g‘oyasi asosida shakllanadigan ilmiy-pedagogik yondashuv sportni tor musobaqaviy doiradan chiqarib, uni shaxs kamoloti, ijtimoiy integratsiya va global hamkorlik vositasiga aylantiradi. Aynan shu jihat sport mutaxassisining kasbiy faoliyatini yuqori ma’naviy darajaga ko‘taradi va uni nafaqat trener, balki tarbiyachi, yetakchi va ijtimoiy ta’sir ko‘rsatuvchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Olimpiya bilimlari sportchilarda va mutaxassislarda halollik, bag‘rikenglik, adolat va jamoaviylik kabi universal qadriyatlarni mustahkamlaydi. Bu qadriyatlar esa zamonaviy sportning eng muhim tamoyillaridan biri bo‘lgan “fair play” madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu orqali sport nafaqat g‘alaba uchun kurash, balki insoniylikni namoyon etish maydoniga aylanadi.Shuningdek, Olimpiya ta’limi milliy sport tizimini xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashtirishda ham muhim rol o‘ynaydi. U mutaxassislarni global sport muhitida erkin harakat qilish, turli madaniyat vakillari bilan hamkorlik qilish va xalqaro tajribalarni samarali o‘zlashtirishga tayyorlaydi. Bu esa milliy sportning raqobatbardoshligini oshiradi va uni jahon sport maydoniga integratsiya qiladi. Umuman olganda, Olimpiya bilimlari sport mutaxassisining kasbiy yetukligini ta’minlovchi, uning ma’naviy-axloqiy qiyofasini shakllantiruvchi va pedagogik faoliyatini boyituvchi strategik ahamiyatga ega tizimdir. Shu bois kelajakda jismoniy tarbiya va sport ta’limida Olimpiya g‘oyalarini chuqur va tizimli o‘rganish hamda amaliyotga keng tatbiq etish yuqori malakali, barkamol va global fikrlaydigan sport mutaxassislarini tayyorlashning eng muhim sharti bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O’zbekiton Respublikasi Konstitutsiyasi.

2. International Olympic Committee. *Olympic Charter*. – Lausanne, 2021.
3. UNESCO. *Quality Physical Education Guidelines*. – Paris, 2017.
4. World Health Organization. *Global Recommendations on Physical Activity for Health*. – Geneva, 2010.
5. Abdullayev A.. *Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
6. Salomov R. S.. *Sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi*. – Toshkent, 2018.
7. Sport pedagogikasi bo‘yicha ilmiy-uslubiy qo‘llanmalar. – Toshkent, 2020.